

НОВИ ЗАКОН О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА -коментар новина-

Нови Закон о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 88/2017 - даље: **Нови Закон**) објављен је у „Службеном гласнику РС“, број 88/2017, а ступио је на снагу 07. октобра 2017. године, од када престаје да важи Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15—аутентично тумачење, 68/15 и 62/16—УС, даље: **Закон**).

Структура Новог Закона

Нови Закон садржи 210 чланова распоређених у тринаест глава, и то: I Основне одредбе; II Остваривање образовања и васпитања; III Развој, обезбеђивање и унапређивање квалитета образовања и васпитања; IV Програми образовања и васпитања и завршни испити; V Права детета и ученика и обавезе и одговорности ученика; VI Установе, друге организације и органи установе; VII Запослени у установи; VIII Надзор; IX Евиденције у образовању и васпитању; X Поверавање послова државне управе аутономној покрајини; XI Финансирање установа чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе; XII Казнене одредбе; XIII Прелазне и завршне одредбе.

Важно је напоменути да је материја Новог Закона другачије систематизована у односу на Закон. У делу који обухвата главе I–IV уређује се образовно-васпитни процес, док се у делу од V до VII главе уређују, између осталог, права, обавезе и одговорности ученика и запослених, као и састав и надлежности органа установе. Главом VIII уређен је инспекцијски и стручно-педагошки надзор, док се евиденција у образовању и васпитању уређује у глави IX, а главе X–XIII уређују поверавање послова, финансирање делатности установе чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, као и казнене, прелазне и завршне одредбе.

У делу текста који следи указаћемо на одредбе Новог Закона које су новина, односно које на другачији начин, у односу на одредбе (раније важећег) Закона, уређују поједина питања од значаја за образовање и васпитање.

I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ (чл. 1–16)

Новим Законом уређују се основе система предшколског, основног и средњег образовања и васпитања и образовања одраслих: принципи, циљеви, исходи, стандарди образовања и васпитања; знања, вештине и ставови (даље: компетенције); начин и услови за обављање делатности предшколског васпитања и образовања, основног и средњег образовања и васпитања; врсте програма образовања и васпитања; оснивање, организација, финансирање и надзор рада установа образовања и васпитања (даље: установа); радни односи запослених у установи; као и друга питања од значаја за образовање и васпитање.

Посебно се прописује да се на питања поступања у управним стварима, која нису уређена овим законом, примењује закон којим се уређује општи управни поступак (чл. 1).

Чланом 4. уређује се **право на бесплатно образовање** у установама чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе (јавна установа), изузетно и за лица која се из здравствених разлога преквалификују или доквалификују, односно наведена лица не плаћају школарину.

Такође, поједини ванредни ученици – лица старија од 17 година, услед тешке материјалне и социјалне ситуације, могу да се ослободе плаћања школарине ради постизања пуне равноправности у стицању образовања и васпитања.

Средње образовање или образовање за рад у својству ванредног ученика може да стиче и лице млађе од 17 година, уз сагласност министра надлежног за послове образовања и васпитања (у даљем тексту: **министар**), и то:

- 1) које се професионално бави спортом;
- 2) чија природа болести објективно не дозвољава редовно похађање наставе;
- 3) у другим оправданим случајевима када објективне околности не дозвољавају редовно похађање наставе.

Прописана је новина да лице старије од 17 година које је претходне школске године завршило основну школу у трајању од осам година, може у наредној школској години да упише средњу школу у својству редовног ученика.

Чланом 5. уводи се ћирилично писмо као обавезно у остваривању образовно-васпитног рада и обавезно учење српског језика када се образовање стиче на језику националне мањине, страном језику или двојезично.

Нови Закон одредбама чл. 6. утврђује појмове „**елементи квалитета образовања и васпитања**” у Републици Србији, а одредбама чл. 11. утврђује **кључне компетенције за целоживотно учење**, које представљају скуп интегрисаних знања, вештина и ставова који су потребни сваком појединцу за лично испуњење и развој, укључивање у друштвени живот и запошљавање.

Опште међународне компетенције за крај основног образовања и васпитања и за крај средњег образовања и васпитања, као новина, уређују се чл. 12.

Остваривање образовно-васпитног рада уређено је чл. 14. који прописује, између осталог, и могућност да део програма образовања и васпитања у практичној настави, у складу са посебним законом, остварује привредно друштво, друго правно или физичко лице, при чему образовно-васпитни рад обавља наставник практичне наставе, координатор учења кроз рад и инструктор који испуњава услове прописане посебним законом.

Према Новом Закону, прописана евиденција се води у штампаном и/или електронском облику и свака јавна исправа садржи Мали грб Републике Србије (чл. 15).

II ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА (чл. 17–29)

У делу **Упис ученика у основну школу** уређено је да претходну проверу знања за упис у први или одговарајући разред детета старијег од седам и по година, које због болести или других разлога није уписано у први разред, обавља тим састављен од наставника разредне наставе, педагога и психолога школе, уважавајући стандарде постигнућа и ценећи најбољи интерес детета (чл. 18).

Новим Законом уређено је да се **упис** детета, односно ученика **у развојну групу у предшколској установи и у школу за образовање ученика са сметњама у развоју**, врши на основу мишљења интерресорне комисије за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке, уз сагласност родитеља, односно другог законског заступника (чл. 20).

Новина која се прописује чл. 22. односи се на одговорност родитеља, као и законског заступника за упис детета, његово редовно похађање наставе и обављање других школских обавеза.

Према наведеним одредбама уређена је дужност школе да до 30. априла текуће календарске године обавести родитеља, односно другог законског заступника о одлуци по његовом захтеву за упис детета ван подручја школе.

Такође је уређена дужност школе да обавести родитеља, односно другог законског заступника о чињеници да ученик нередовно похађа или је престао да похађа наставу, најкасније два дана од дана престанка похађања наставе, као и да одмах обавести јединицу локалне самоуправе и надлежну установу социјалне заштите ако родитељ, односно други законски заступник не обезбеди да ученик настави редовно да похађа наставу, у року од три дана од дана пријема наведеног обавештења.

Новим Законом је уређена нова категорија „време које ученик проводи у школи”, које се изражава у сатима и обухвата: часове обавезних и изборних предмета и време проведено у активностима које су садржане у школском програму и у функцији су развоја способности, интересовања и креативности ученика, што се ближе уређује посебним законом (чл. 29).

III РАЗВОЈ, ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА (чл. 30–55)

Овим делом Новог Закона (чл. 30–55) уређује се надлежност Министарства и Школске управе, затим врсте савета, састав и надлежност Националног просветног савета, Савета за стручно образовање и образовање одраслих, Секторских већа, Завода за унапређивање образовања и васпитања, Центра за развој програма и уџбеника, Центра за стручно образовање и образовање одраслих, Центра за професионални развој запослених у образовању, Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања, Центра за осигурање квалитета рада установа, Центра за испите, Центра за међународна, национална испитивања и развојно-истраживачке послове, као и однос Министарства према истим.

Најважније новине у овом делу Новог Закона јесу: другачији састав и надлежност Националног просветног савета, који сада броји 35 чланова уместо досадашњих 43, које имањује Влада на период од четири године, са изузетком да се половина чланова, односно 18 чланова првоименованог састава Националног просветног савета именује на период од две године. Одредбе којима се уређује ко не може бити именован за члана овог савета, као и да Влада може да разреши члана савета пре истека мандата, уз навођење разлога за такво разрешење, такође су новине.

Број чланова Савета за стручно образовање и образовање одраслих сада има 17 чланова уместо досадашњих 21, које именује Влада на период од четири године, са изузетком да се половина чланова, односно 9 чланова првоименованог састава наведеног савета именује на период од две године. Такође, и за чланове овог савета је уређено ко не може бити именован, као и да Влада може да разреши члана пре истека мандата, уз навођење разлога за такво разрешење.

Дефинисана су Секторска већа која су стручна тела чија је основна функција утврђивање предлога стандарда квалификација у одређеном сектору рада, у складу са законом који утврђује национални оквир квалификација, формирање, састав и надлежности секторских већа.

Другачије је уређен састав **Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања**, који сада у свом саставу има: 1) Центар за осигурање квалитета рада установа, 2) Центар за испите, 3) Центар за међународна, национална испитивања и развојно-истраживачке послове, као и надлежност коју Завод остварује у оквиру наведених центара.

У оквиру одељка **Обезбеђивање и унапређивање квалитета** (чл. 49–55) новине су одредбе којима се прописује да установа чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, може да буде наставна база високошколске установе – вежбаоница, да стекне статус модела установе, ресурсног центра за асистивне технологије у образовању и васпитању ради пружања подршке деци, ученицима и одраслима којима је потребна асистивна технологија, с тим да ће ближе услове за рад вежбаонице, као и за стицање статуса и престанак важења статуса модела центра, прописати министар, односно ближе услове за стицање статуса, организовање рада и престанак важења статуса ресурсног центра, заједнички прописати министар надлежан за послове локалне самоуправе, министар надлежан за послове здравља, министар надлежан за послове социјалне заштите и министар.

У Београду, 01.11.2017.

Аутор. Биљана Антић, дипл.правник